

עונג שבת

פסח תשפ"ה	שנה מ"ה	גליון מס' 2239 / מערכת 0556712073
-----------	---------	-----------------------------------

תענית בכורים

[יד] – אם ישאלך בנך, למה רק בכור "בניך" תפדה ולא "בנותיך", השב תשיב לו: "בחזוק יד הוציאנו" – יציאתנו היתה בכוח ולפנים משורת הדין, למרות טענתו הצודקת של שר של מצרים, שכן לא היינו ראויים לגאולה, הרי ממילא שפיר מה שאין נקבות חייבות בפדיון, כי הלא הן ראויות היו לגאולה בתור נשים צדקניות ולא היו זקוקות ל"חזוק יד"... [הגדה, ילקוט שמעוני].

מנהג הוא בישראל, שבכורים החייבים בתענית בערב פסח מסיימים באותו יום מס' בגמרא או במשניות, שעל ידי כך יום טוב הוא להם ונפטרים מתענית. וזה מרמז על כך, שכשם שבסיום מס' כל הלומד יחד עם המסיים את הקטע האחרון של המסכת, הרי זה כאילו למד את כל המסכת – כך היו גם כל ישראל ראויים להיגאל ממצרים, אף על פי שבתחילה היו עובדי עבודה זרה כדוגמת המצרים, הרי לבסוף נצמדו במשה ואהרן, האמינו בנבואותיהם וציינו לכל הוראותיהם – ממילא היה הסיום טוב, ואם הסיום טוב הכל טוב... ואם כן הרי שוב אין צורך להתענות... [אבני אזל]

הבכורים מתענים בערב פסח, ויש מי שאומר שאפילו נקבה בכורה מתענה [שו"ע או"ח סימן ת"ע] ואין המנהג כן [רמ"א שם]. מדוע באמת לא יתענו גם הנקבות הבכורות בערב פסח, והלא גם הן ניצלו בעת שמכת בכורות פגעה בכל בכורי מצרים, הן זכרים והן נקבות. ברם, טעמו של דבר זה, שהבכורים צריכים פדיון ותענית, הוא, משום שבאמת לא היו ישראל ראויים להיגאל ממצרים. ואכן צעק שר של מצרים: "הללו עובדי עבודה-זרה והללו עובדי עבודה-זרה, מה נשתנו אלה מאלה"? [מדרש] – אלא בגודל חסדו נהג השם-יתברך לפנים משורת הדין ובכוח – בחזוק יד – הציל את בני ישראל ממצרים. הלכך צריכים הבכורים לפדיון ותענית, לפי שניצלו לא בזכותם הם. והדברים אמורים רק בזכרים, שהרי לגבי נקבות אמרו חכמנו: "בזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו" – והיתה להם איפוא זכות עצמית, ממילא אינן צריכות לא לפדיון ולא לתענית בערב פסח. [מעשה רוקח] לפי זה יובן היטב ההמשך של הפסוקים "וכל בכור אדם בבניך תפדה. והיה כי ישאלך בנך מחר לאמור מה זאת ואמרת אליו בחזוק יד הוציאנו ד' ממצרים" [שמות יג, ג].

מנין אותיות "חמץ" עולה בשלוש יותר על מנין אותיות "מצה" [חמץ – 138, מצה – 135] – והיינו שלוש המידות: קנאה, תאוה וכבוד, שהן שורש כל העבירות.

שלוש אלה "מוציאין את האדם מן העולם", כשם שחמץ בפסח מחייב כרת, ואין אדם בַּדֵּל מהם, דוגמת החמץ ש"לא בדילי אינשי מיניה"... [חתם סופר]

הלכות ליל הסדר

שכרו בהפסדו. ואפשר לערב יין עם מיץ ענבים מחצה על מחצה, או לרמ"א בס"ד שישיית יין ויצא ידי יין לכתחילה. ד. מי צמא, יכול לשתות אחר כוס ראשון מים וכיוצא בזה, ויכוון לפוטרם בברכת היין, ואין צריך לברך עליהם. ה. צריך למלא הכוסות כדון כוס של קידוש שצריך להיות מלא, מצוי כשמתכוּפף כדי להסב נשפך יין, ע"כ יתן בפיו יין, ולא יבלע ויסב, ואח"כ ישתה היין.

[לבירורים בהלכה בטל' 5708673]

סיפור יציאת מצרים

המנחת חינוך והרבה ראשונים שואלים: הרי כל השנה צריך להזכיר את יציאת מצרים, שהרי נאמר בפרשת ראה "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" [דברים טז, ג] אז מה כל העניין של ליל הסדר, מדוע התורה מצווה אותנו במצוה מיוחדת "והגדת לבנך ביום ההוא" לספר ביציאת מצרים בליל הסדר, הרי יש מצוה להזכיר את יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה? מתרצים המפרשים: בוודאי שאדם חייב לזכור את יציאת מצרים כל השנה, אבל בליל הסדר יש הלכה מיוחדת של "והגדת לבנך". ההגדה של פסח מטרתה לספר לילדים ולהמחיש להם, את כל הניסים והנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו במצרים, הלילה הזה מסוגל להחדיר ולהשריש אמונה בילדים [פסחים קטז:]: נאמר בהגדה "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" ולדעת הרמב"ם הגרסה היא חייב אדם "להראות את עצמו", ונשאלת השאלה מדוע בעל ההגדה אומר שחייב אדם לראות או להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, מדוע לא מספיק לספר שאבותינו יצאו ממצרים, אומרים מפרשי ההגדה שהסיבה היא שכאשר אדם יספר כאילו שהוא יצא ממצרים הוא יספר את הדברים עם כל הפרטים, וימחיש את הדברים כפי שהיו, אבל אם הוא היה צריך לספר רק על אבותינו במצרים, ככל שהאדם רחוק מהעניין, אז הוא היה מספר את הדברים בדרך אגב, בלי להמחיש את הדברים, לכן אומרת לנו התורה "למען תזכור כי עבד היית בארץ מצרים, ויוציאך ה' משם ביד חזקה". אל תספר שאבא שלך היה במצרים, אם תספר כאילו שאתה היית במצרים, אז תוכל להמחיש את מה שנעשה שם. תספר על מכת הדם: תשמעו, כאשר התחילה מכת הדם מגיע השכן מוחמד, רואה איך שאני שותה מים צלולים, מוחמד מחזיק כוס מלאה דם, מתחנן אלי תעשה טובה תן לי כוס מים, אני אומר לו תן 100 דולר תקבל,

א. כתב ברמ"א [סי' תע"ב]: שלכתחילה יסב בכל הסעודה. אך יש באחרונים, שבוז"ז שאוכלים ליד שולחן גבוה ואין בהסיבה דרך חירות, אין צריך להסב רק בשתיית הכוסות ובאכילת המצה, ואם לא הסב בהם, לא יצא. ולרמ"א בכוס ג' אין צריך לחזור ולשתות. ב. שיעור ההסיבה לא נתבאר, ונראה, שלכתחילה יסב הסיבה גמורה, ובדיעבד אף במעט יצא. ג. לכתחילה יהיו ד' הכוסות ביין, שיש בזה גם מצות שמחה. אבל מי שקשה עליו, ישתה מיץ ענבים כדי שלא יצא

לחיות את יציאת מצרים, כדי שהדברים יחדרו לילדים ליל הסדר זה לילה של כיסופים לקבי"ה. אהנונו רוצים להודות לקב"ה מעל ומעבר להודיה רגילה, זה לילה של ביסוס האמונה, ליל שימורים, ליל שמר את האמונה למשך כל השנה כולה. חג הפסח צריך להשאיר את רישומו לכל השנה כולה, עד הפסח הבא, הלב בחג הפסח צריך להיות בהתרוממות כל כך עצומה, שהרושם שלה נשאר לכל השנה. הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל אומר, בליל הסדר לועסים אמונה, הזוהר הקדוש כותב שמצה נקראת "לחם נהמא" – מצה של אמונה. ישנו הבדל גדול בין אמונה שכלית לבין אמונה חושית. בחג הפסח צריך להרגיש אמונה חושית, בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, תחושה את מה שהיה במצרים, תספר לילדים כאילו היית שם. מספרים לילדים איך הקב"ה העביר אותנו בים, נתן לנו 40 שנה מן מהשמים, מים מהבאר, מיליוני יהודים התקיימו 40 שנה במדבר בנסים ונפלאות. בלילה הזה יוצאים עם אמונה חושית, שאין מה לדאוג, מי שנותן חיים נותן מזונות, מתחזקים בבטחון בכל התחומים, וע"י האמונה בה' נזכה שיתקיים בנו בניסן נגאלנו ובניסן עתידים להיגאל במהרה בימינו אמן. [תרה"ג ברוך רוזנבלום שליט"א]

לע"נ הרב אהרון שמעון ב"ר יצחק שלמה ז"ל, לע"נ הרב משה דוד ב"ר שלום העשל ז"ל, לע"נ הרב דניאל ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ הרב יעקב יצחק ב"ר אהרן שמעון ז"ל, לע"נ מרת שרה ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ מרת צפורה ב"ר אליעזר יצחק ז"ל, לע"נ דינה ב"ר שלום